

Pihla Saravirta

HELLERAPORTOINTIA EUROOPASTA – JOURNALISMI HELLEAALLON HARJALLA

Euroopan äärihelteiden esittäminen Helsingin Sanomissa kesällä 2023

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Joulukuu 2023

TIIVISTELMÄ

Pihla Saravirta: Hellaaportointia Euroopasta – Journalismi hellaallonharjalla
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2023

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten *Helsingin Sanomat* uutisoi Euroopan äärihelteistä kesän 2023 aikana. Tavoitteena on selvittää, millaista kuvaa media loi äärihelteistä ja niiden katastrofikeskeisyydestä. Lisäksi tutkielmassa kiinnitetään huomiota myös siihen, kenen ääni kuului helteitä käsittelevissä jutuissa. Näin pyritään ymmärtämään paremmin ilmastojournalismin moniäänisyyttä ja sitä, miten suomalaiset mediat uutisoivat ilmastonmuutoksesta.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan ilmastojournalismin ja journalismin suhdetta. Aikaisemman tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään äärihelteiden uutisointia, ilmastojournalismin katastrofikeskeisyyttä ja journalististen uutislähteiden moniäänisyyttä.

Tutkielman aineistona käytettiin *Helsingin Sanomien* uutisia ilmastonmuutoksesta kesän 2023 aikana yhteensä kolmen kuukauden aikavälillä. Aineistoon kuului kaiken kaikkiaan yhteensä 17 artikkelia. Menetelmänä käytettiin laadullista sisällönanalyysia, jonka avulla aineistoa tarkasteltiin sekä kuvan että tekstin tasolla.

Aineisto jaoteltiin tutkimusmenetelmän avulla viiteen eri tapaan, joilla äärihelteitä esitettiin. Tavot olivat vaikutusten korostaminen ja ihmisten kärsimys, dramatisointi ja kielen voimistelu, asiantuntijoiden kommentit ja visuaalinen ilmaisu. Artikkeleista myös eroteltiin, keitä käytetään uutislähteinä. Aineiston uutisissa haastateltiin tai siteerattiin pääosin asiantuntijoita, tutkijoita ja poliitikkoja. Jopa viidessä aineiston jutussa tulivat esiin tavallisten kansalaisten äänet.

Tutkielman tulokset osoittavat, että kesän helteet esitettiin suomalaisessa uutismediassa ilmastojournalismille hyvin tyypilliseen tapaan eli katastrofit keskiössä. *Helsingin Sanomat* uutisoi helteistä melko moniäänisesti, mutta tutkija- ja poliittikopainotteisuus korostui. Tuloksista voi päätellä, että tasapaino asiantuntijoiden ja tavallisten ihmisten välillä riippuu uutisen luonteesta ja tavoitteesta. Tulokset vahvistavat aikaisempaa ilmastojournalismin tutkimusta.

Avainsanat: ilmastojournalismi, ilmastonmuutos, ilmastouutisointi, representaatio, hellaalto, äärihelteet, moniäänisyys, hellaaportointi, laadullinen sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	ILMASTOJOURNALISMIN VIITEKEHYS	4
	2.1 Ilmastonmuutos, ärihelteet ja journalismi	4
	2.1.1 Ilmastonmuutos ja ilmaston lämpeneminen	4
	2.1.2 Sään äri-ilmiöt journalismissa	5
	2.2 Ilmastojournalismin tavoitteet ja haasteet.....	6
	2.2.1 Ilmastojournalismi, representaatio ja katastrofikeskeisyys.....	7
	2.2.2 Lähteet ilmastojournalismissa	9
	2.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	10
3	AINEISTO JA MENETELMÄ	12
	3.1 Aineisto.....	12
	3.2 Menetelmä.....	14
4	ANALYYSI JA TULOKSET	17
	4.1 Hellekatastrofien esittäminen Helsingin Sanomissa.....	17
	4.1.1 Vaikutusten korostaminen ja ihmisten kärsimys	17
	4.1.2 Dramatisointi ja kielen voimistelu	20
	4.1.3 Henkilökohtaiset kokemukset.....	21
	4.1.4 Asiantuntijoiden kommentit	22
	4.1.5 Visuaalinen ilmaisu	23
	4.2 Ketkä pääsevät ääneen?.....	25
	4.3 Yhteenveto ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen.....	27
5	POHDINTA.....	29
	KIRJALLISUUS.....	32
	LIITE 1. AINEISTO.....	38

1 JOHDANTO

Kesä 2023 oli poikkeuksellisen kuuma ympäri maailmaa. Tänä aikana suomalaisessa mediassa uutisoitiin paljon ilmastonmuutoksesta ja maailman lämpötilaennätysten rikkoutumisista. Laajaa mediahuomiota saivat myös Etelä-Euroopan helleaallot, kuivuus ja maastopalot. Esimerkiksi Espanjassa koettiin kesän aikana jopa neljä helleaaltoa, ja monille Kharon ja Keberos -lämpöaallot tulivat tutuiksi. Paikoittain monessa Etelä-Euroopan maissa todistettiin jopa 40 asteen lämpötiloja. Kesä ja vuosi 2023 ovatkin olleet maapallon mittaushistorian kuumimpia, ja ilmakehän lisäksi myös merten vedet lämpenivät tänä kesänä ennätysellisen paljon. (STT 6.9.2023; IS 17.7.2023.) Euroopasta on tullut myös maailman nopeimmin lämpenevä maanosa (STT-APF 2023a). Kesän päätyttyä on ajankohtaista pohtia, miten uutismedia on uutisoinut tämän vuoden kesähelteistä.

Uutisvälineille sään ääri-ilmiöt ovat asioita, joista on raportoitava (Painter ym. 2021, 2). Lämpimämmät lämpötilat suhteessa viime vuosiin lisäävät median kiinnostusta ilmastonmuutoksen uutisointiin, mikä saattaa johtua siitä, että ne tulkitaan ilmastonmuutoksen todisteena (Painter ym. 2021, 8). Erilaiset äärihelteet voidaan nähdä eräänlaisina ilmastonmuutoksen indikaattoreina, ne osoittavat, että ilmasto lämpenee ja ennätysten alleviivaaminen kertoo poikkeavasta muutoksesta aikaisempaan (Hyde ja Dolores 2023, 7). Poikkeukselliset ja ennätyselliset lämpötilat herättävätkin helposti median huomion, jolloin niiden ymmärtäminen ja tarkastelu on korostuneessa määrin tarpeellista.

Ilmastonmuutos on yksi ihmiskunnan laajimmista kriiseistä (WWF ei pvm.). Helleaallot ja erilaiset ennätykset eivät ole ilmiöinä uusia, mutta ilmastonmuutoksen ja helleraportoinnin välisen yhteyden ymmärtäminen on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää, kun äärimmäiset sään ilmiöt yleistyvät ja voimistuvat ympäri maailmaa. Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* on uutisoinut, kuinka kuluvasta vuodesta on tulossa mittaushistorian kuumiin (STT-APF 2023a) ja Euroopan kesät ovat entistä kuumempia (Lehtonen ja Rantanen 2023, 8–10.). Myös YK eli Yhdistyneet Kansakunnat on varoitellut, että vuodet 2023–2027 tulevat lähes varmasti olemaan kaikkien aikojen lämpimin ajanjakso (STT-APF 2023b).

Ilmastojournalismin ymmärtäminen on tärkeää myös sen takia, koska useimpien ihmisten tieto ilmastonmuutoksesta tulee uutismediasta (Painter ym. 2021, 2; Schäfer ja Painter 2020, 2). Medialla onkin merkittävä rooli tiedonvälittäjänä, erityisesti Pohjoismaissa (van Dalen & van Aelst 2014), ja sillä on iso vaikutus siihen, mitä yksilöt, organisaatiot ja yhteiskunta arvioivat ja ymmärtävät ilmastonmuutosta (Painter ym. 2021, 2). Uutismediat ovat siis tärkeitä areenoita ja tekijöitä ilmastonmuutoksen merkityksen tuottamisessa ja merkitysten muuttamisessa (Schäfer ja Painter 2020, 2).

Ilmastojournalismin tutkiminen on vuosi vuodelta yhä ajankohtaisempaa. Ei olekaan ihme, että ilmastojournalismista on tullut keskeinen analyysikohde, joka saa yhä enemmän tieteellistä huomiota (Schäfer ja Painter 2020, 2). Ilmastonmuutoksen mediaesitysten analyysit ovatkin nykyään vilkas ja kasvava ala (Schäfer 2015, 853).

Toisaalta Euroopan maiden äärimmäisten sääilmiöiden käsittelyä mediassa on harvoin tutkittu, ja yleisesti ottaen koko maailmassa (Painter ym. 2021, 2). Hella-reportoinnin tutkimusta on tehty vähän myös suomenkielisenä. Syinä tälle on varmaankin se, että Suomi ei sijaintinsa vuoksi koe samanlaisia helteitä kuin esimerkiksi Etelä-Euroopassa. Rajallisen tutkimuksen takia tutkielmalleni ei ole paljoa vertailukohtia. Toisaalta tämä osoittaa, että ilmastojournalismin lämpötilaennätysten tutkimukselle on tarvetta.

Tutkimusaiheeseen tarttuminen sai alkunsa ollessani journalistina Ylen tiede-, terveys ja elämäntapatoimituksessa kesällä 2023. Erilaisten katastrofien uutisoinnissa, kuten ilmastonmuutoksesta uutisoitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota uutisten tuottamiin merkityksiin. On siis tärkeää tuottaa tietoa siitä, millaista on hyvä ilmastojournalismi.

Tässä tutkielmassa keskityn *Helsingin Sanomien* uutisissa kolmen kuukauden ajanjaksoon 1.7.2023–30.9.2023, jolloin eri Euroopan maissa raportoitiin helteistä. Haluan tarkastella, miten toimittajat kuvasivat ilmastonmuutoksen helleuutisoinnissa ja kuka jutuissa pääsee ääneen. Tämän tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, millaista ilmastojournalismi Suomessa on, ja ovatko jutut riittävän moniäänisiä. Aloitan tutkielmani avaamalla ensin keskeiset käsitteet, kuten ilmastonmuutos, helleaalto ja ilmastojournalismi. Sen jälkeen käyn läpi tutkimuksen aineiston ja metodit. Tätä seuraa tulosten ja

analyysin esittely. Lopuksi vastaan tutkimuskysymyksiini ja pohdin, millaisia jatkotutkimusaiheita tutkielma on herättänyt.

2 ILMASTOJOURNALISMIN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen viitekehysten, joka perustuu aikaisempaan tutkimukseen ja keksiin käsitteisiin. Alaluvussa 2.1 avaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja äärihelteiden käsitteet. Alaluvussa 2.2 esittelen taas ilmastojournalismin viitekehysten. Se sisältää ilmastojournalismin tavoitteita ja haasteita, katastrofikeskeisyyttä, representaatioita ja uutislähteitä. Alaluvussa 2.3 esitän tutkielman tavoitteet, rajaukset ja tutkimuskysymykset.

2.1 Ilmastonmuutos, äärihelteet ja journalismi

Ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen haaste, jonka vaikutukset ovat yhä näkyvämpiä eri puolilla maailmaa. Journalismin rooli ilmaston muuttuessa on keskeinen.

2.1.1 Ilmastonmuutos ja ilmaston lämpeneminen

Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan IPCC:n (2018) eli hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin määritelmän mukaan muutosta ilmaston tilassa, ja se voidaan tunnistaa muutosten keskiarvoissa ja/tai vaihtelussa ja joka kestää pitkään, tyypillisesti vuosikymmeniä tai kauemmin (IPCC 2018). UNFCCC taas määrittelee ilmastonmuutoksen niin, että se johtuu suoraan tai välillisesti ihmisen toiminnasta, ja muuttaa näin maapallon ilmakehän koostumusta (IPCC 2018). Ilmastonmuutos voidaankin ymmärtää monella eri tavalla, mutta erityisesti ihmisen vastuuta ilmastonmuutoksessa on pidetty keskeisenä. Tämä korostaakin vastuuta, joka on sekä yksilöillä että medialla ilmastonmuutoksen hillitsemisessä.

Ilmastonmuutoksen yhteydessä puhutaan usein myös *ilmaston lämpenemisestä*. Ilmaston lämpeneminen on maapallon pinnan pitkäaikaista lämpenemistä ihmisen toiminnasta, pääasiassa fossiilisten polttoaineiden poltosta, johtuen. Ilmaston lämpeneminen ei siis ole synonyymi termin "ilmastonmuutos" kanssa. (NASA, ei pvm.) Ilmaston lämpeneminen on enemmin ilmastonmuutoksen seuraus.

Ilmaston lämpenemiseen liittyvät monet viime kesän uutisvirrasta tutut ilmiöt: *helleaallot* ja *ennätyshelteet*. Helleaallot ovatkin yleistyneet Euroopassa, ja kuumia päiviä on

aikaisempaa enemmän. Helleaallolla tarkoitetaan pitkiä ajanjaksoja, joissa ilman lämpötila on korkea tai normaalia korkeampi (Fenner ym. 2018, 2422). Kesän 2023 aikana suomalaisessa uutismediassa uutisoitiin esimerkiksi Kharon ja Keberos -lämpöaalloista, jotka aiheuttivat tukalia ja jopa kuolettavia lämpötiloja Euroopassa. Maailman ilmatieteen järjestön WHO:n edustajan Petteri Taalaksen mukaan ”helleaallot heikentävät ilmanlaatua ja vaikuttavat laajasti ihmisten terveyteen, ekosysteemeihin, maanviljelyyn ja ennen kaikkea päivittäisiin elämiimme” (STT 6.9.2023). Esimerkiksi pelkästään vuonna 2022 Euroopassa oli arviolta yli 60 000–70 000 hellekuolemaa (STT-APF 2023a), ja tänä vuonna heinäkuun helleaalto lisäsi Italiassa kuolleisuutta seitsemällä prosentilla (Herlin 2023). Helteet ovat siis vakava ilmiö, joihin tulee suhtautua vakavasti.

Usein helleaallot saattavat esiintyä samassa kontekstissa ennätyslämpöpäivän kanssa, jolla taas tarkoitetaan päivää, jolloin jonkin paikan korkea lämpötila on korkeampi kuin mikään muu kyseisen paikan kalenteripäivän ennätyslämpötila (Hyde ja Dolores 2023, 1). Uutisvirrassa voivat näkyä myös muunlaiset poikkeavat helletilat. Esimerkiksi vaikka helteet eivät ole ennätysellisiä tai pitkäkestoisia, uutiskynnys ylittyy, jos helteet ovat muilla tavoin poikkeuksellisia aikaisempiin vuosiin verrattuna. Erilaiset helleilmiöt ovat siis osittain myös päällekkäisiä. Vaikka haluan keskittyä tässä tutkielmassa ensisijaisesti Euroopan helleaaltojen raportoimiseen *Helsingin Sanomissa*, erilaiset hellekäsitteet kulkevat tutkielmassa väistämättä käsikädessä. Tämän takia puhun yleisesti äärihelteistä tai helleraportoimisesta.

2.1.2 Sään ääri-ilmiöt journalismissa

Sään ääri-ilmiöitä ovat esimerkiksi erilaiset ilmastokatastrofit kuten maastopalot, tulvat ja helleaallot. James Painter on tutkinut ilmastojournalismia ja sään ääri-ilmiöitä journalismissa. Erityisesti äärimmäisten sääilmiöistä tekstisisältöä on tutkittu jonkin verran (Hopke, 2020; Painter ym. 2021). Silti tutkimukset ovat osoittaneet, että ilmastonmuutoksen ja äärimmäisten sääilmiöiden välisiä yhteyksiä ei yleensä ole raportoitu riittävästi tai tarkasti. Lisäksi hyvin harvat tutkimukset ovat keskittyneet pelkästään äärimmäiseen säätahtumaan Euroopassa. (Painter ym. 2021, 8) Painterin mukaan eurooppalaisten

maiden medioiden käsittelyä äärimmäisistä sääilmiöistä onkin tutkittu vähän, ja yleisesti ottaen maailmanlaajuisesti aiheesta on ollut vähän tutkimusta. (Emt., 2).

Mediaa on usein myös arvosteltu äärimmäisten sääilmiöiden uutisoinnista (Painter ym. 2020, 8). Kritiikki on usein kohdistunut siihen, että toimittajat ovat olleet hitaita liittämään ilmastonmuutoksen ja tapahtuman yhteen tai eivät ole tehneet sitä lainkaan.

2.2 Ilmastojournalismin tavoitteet ja haasteet

Ilmastojournalismi voidaan määritellä journalismin osa-alueeksi, joka on kiinnostunut ilmastonmuutoksesta, sen ominaisuuksista sekä syistä ja seurauksista yhteiskunnan eri osa-alueilla. Ilmastojournalismi on myös kiinnostunut ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. (Schäfer ja Painter 2020, 2) Tässä tutkielmassa määritellään ilmastojournalismin sellaisena journalistisena toimintana, joka keskittyy ilmastonmuutokseen liittyvien asioiden raportointiin ja tiedonvälitykseen yleisölle.

Ilmastonmuutos on yksi aikakautemme suurimmista haasteista, ja se on haaste myös journalismille (Kunelius 2019, 218–221). Samaan aikaan kun journalismia haastavat resurssien puute, kuten aika ja raha (Schäfer ja Painter 2020, 2), ilmastojournalismin pitää selvitä kilpailusta. Media-alan digitalisoituminen on muuttanut median toimintatapaa ja ansaintalogiikkaa, kun internet ja muut tietolähteet ovat synnyttäneet kilpailua. Taloudellisen kannattavuuden tavoittelun on taas ajateltu lisäävän median sensaatiohakuisuutta. (Forssell & Laurila 2007, 22) Lisäksi ilmastonmuutos on epätasainen globaali ongelma, ja siitä on raportoitava samanaikaisesti globaalisti ja paikallisesti. Ilmastonmuutokseen liittyvät uutiset haastavatkin journalismin käytäntöjä, koska aiheeseen liittyvät asiat ovat monimutkaisia, ja ne kestävät usein viikkoja, kuukausia, vuosia tai vuosikymmeniä. Tämä vaatii tarvittavan tiedon skaalausta ja uudelleenkehystämistä monin tavoin (Kunelius 2019, 218–221).

Mediaorganisaatioilla on iso valta portinvartijoina (Lyytimäki ym. 2020, 2). Se, mitkä asiat saavat tiedotusvälineiden huomion, on tärkeää, sillä uutiset ovat tärkeä tietolähde ilmastonmuutoksen kaltaisista asioista useille yleisöille eli kansalaisten lisäksi myös päättäjille (Lyytimäki ym. 2020, 2). Lisäksi media ei vain raportoi tapahtumista, kuten

ilmastonmuutoksesta, vaan myös tiettyssä mielessä luo ja määrittelee sen (North ja Bainbridge 2010, 68).

Suomessa ilmastouutisointi oli pitkään melko vähäistä. Ilmastojournalismin ja ilmasto-keskustelun historiaa Suomessa tutkinut Jari Lyytimäki (2020) on todennut, että 1990-luvulla aiheesta uutisoiminen liittyi kasvihuoneilmiöön ja ilmastoneuvotteluihin. Vuonna 2006 tutkimustieto loi tieteellisiä todisteita sään ääri-ilmiöille, kuten lämpöennätyksille, kuivuudelle ja tulville. (Lyytimäki 2020, 191–194) Nykyään ilmastouutisoinnin määrä on korkea kuukaudesta toiseen (emt. 194). Ilmastonmuutosta koskevien uutisjuttujen voi-kin olettaa lisääntyvän, kun äärimmäiset sääilmiöt yleistyvät maailmalla. Esimerkiksi Retrieverin tekemän analyysin mukaan *Helsingin Sanomat* on kirjoittanut vuosina 2017–2020 yhteensä 9456 juttua ilmastoteemoista (2020, 6).

Ilmastojournalismista on tullut keskeinen analyysikohte myös tieteessä (Schäfer ja Painter 2020, 2). Schäferin mukaan tutkimukset ovat keskittyneet siihen, kuinka paljon huomiota media on kiinnittänyt ilmastonmuutokseen. Tutkimukset ovat osoittaneet myös, että tiedotusvälineiden huomio ilmastonmuutokseen on lisääntynyt huomattavasti monissa maissa 2000-luvun puolivälin jälkeen. Lisäksi tiedotusvälineiden huomio ilmastonmuutokseen, kuten moniin muihinkin asioihin, vaihtelee voimakkaasti ajan myötä ja että se saavuttaa huippunsa tiettyjen tapahtumien ympärillä. (Schäfer 2015, 856) Jotkut näistä ovat sääilmiöitä, erityisesti äärimmäisiä sääolosuhteita, kuten Euroopan helleaalot.

2.2.1 Ilmastojournalismi, representaatio ja katastrofikeskeisyys

Janne Seppänen kirjoittaa (2005, 77), että mediat esittävät ja tuottavat todellisuutta *representation* avulla. Seppäsen mukaan representaation avulla “on mahdollista pohtia esimerkiksi sitä, millä tavoin erilaiset mediat esittävät ja tuottavat todellisuutta, kenen näkökulmasta ja millaisin välinein”. Representaation avulla tutkimus voidaan liittää osaksi laajempia teoreettisia pohdintoja, esimerkiksi ilmastonmuutoksesta. (Seppänen 2005, 77)

Vuoden 2019 lokakuussa yhdysvaltalainen media The Guardian otti käyttöönsä uudet termit viitatessaan ilmastonmuutokseen. Ilmastomuutokseen alettiin viittaamaan sanoilla ”ilmastokriisi” (climate crisis) ja ”ilmastohätätila” (climate emergency). The Guardianin mukaan ”muutos” sanan ei nähty kuvaavan riittävästi tilanteen vakavuutta. Lisäksi sana ”ilmaston lämpeneminen” (global warming) vaihdettiin ”ilmaston kuumenemiseksi” (global heating). (The Guardian 2019) Tämä oli osoitus myös muille medioille siitä, että ilmastonmuutoksesta tulee raportoida vakavasti.

Medioilla on erilaisia uutiskriteerejä, mutta yleisesti uutisen on oltava ajankohtainen, oleellinen, relevantti ja tärkeä. Kun tapahtuu jotain odottamatonta ja epätavanomaista, sensaatioarvo on suuri. Äärihelteet ylittävätkin helposti uutiskynnyksen. Esimerkiksi äärihelteet Euroopassa on läheinen aihe, josta uutisoida. Ilmastonmuutoksesta onkin tullut vakiintunut osa mediatalojen uutisvirtaa, ja luemme vuosittain lukuisia uutisia ilmastonmuutoksen vaikutuksista ihmisten elämiin.

Negatiivisuus on myös tärkeä uutiskriteeri (Robertson ym. 2023). Ilmastojournalismissa toistuvia teemoja ovatkin esimerkiksi katastrofit, kuten tulvat, lämpöaallot ja kuivuus. Gess (2012) selittää tätä nopean journalismin periaatteilla. Hänen mukaansa ne voivat johtaa siihen, että erilaiset katastrofit nousevat uutiskriteerien keskipisteeksi (emt., 55). Ilmastojournalismissa on siis tavallista lähestyä aihetta katastrofin kautta.

Kriisit kiinnostavat myös journalismin tutkimuksessa. Kari Koljosen mukaan kriisit ja katastrofit ovat olleet monien viestinnän tutkijan agendalla (2013, 19). Hän kuvaileekin, kuinka ”kriisien ja katastrofien viestinnän tutkimus on siirtynyt marginaalista suoranaiseksi muotivillitykseksi” (emt., 19). Ilmastonmuutos on kuitenkin niin iso kokonaisuus, ettei yksittäinen katastrofi voi antaa kokonaiskuvaa koko ilmiöstä.

Onkin nähty, että media aiheuttaa myötätuntouupumusta eli turtumusta ja levottomuutta, sillä se esittelee jatkuvasti uutisvirrassa vastaantulevia tragedioita. Tämä voi puolestaan aiheuttaa ilmastoahdistusta, millä taas tarkoitetaan ilmastonmuutokseen liittyviä vaikeita tunteita. Ahdistava journalismi voi puolestaan etäännyttää katsojat entisestään ilmastonmuutosta koskevista aihepiireistä, ja luoda vääristyneen

maailmankuvan. (Pihkala 2019, 69) *Helsingin Sanomien* vuoden 2019 ilmastokirjeenvaihtaja Piia Elonen onkin sanonut, että journalismin pitää tarjota ahdistava totuus mutta tarjota myös ratkaisuja (Uutismediakasvatus 2020). Tämä tarkoittaa siis sitä, että asioista pitää kertoa huolimatta siitä, että joku voi ahdistua.

2.2.2 Lähteet ilmastojournalismissa

Lähteet ovat aina merkittävässä roolissa journalismissa ja siinä, millaisia mielikuvia mediassa käsiteltävistä ilmiöistä syntyy. Journalistit päättävät, mitkä aiheet, sidosryhmät ja näkökulmat ovat edustettuina tiedotusvälineissä (Schäfer 2015, 856). Usein journalistit ovat pitäneet ihanteina moniäänisyyttä, jolloin tekstissä käytetään monipuolisesti eri lähteitä. Helposti yleisö huomaakin, jos media suosii jotain tiettyjä lähteitä tai näkökulmia. Ilmastonmuutoskeskustelua haastaa siis se, miten aiheesta saadaan tietoa ja kuinka monipuolisista lähteistä.

Moniäänisyyden ymmärtäminen on tärkeää totuudenmukaisen maailman esittämisessä. Moniäänisyyden mittaamista on tutkinut esimerkiksi Matleena Ylikoski (2023). Hänen mukaansa moniäänisyys voidaan ymmärtää monella eri tavalla, esimerkiksi tarkastelemalla, ketkä henkilöt esiintyvät tekstissä uutislähteen asemassa, ja onko joidenkin ääni mediassa yli- tai aliedustettuna. (Ylikoski 2023, 3) Onkin hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, kuka tai ketkä eivät pääse ääneen riittävässä määrin. Median esityksessä on yhtä oleellista se, mitä esitetään kuin se, mitä ei esitetä (Knuuttila & Lehtinen 2010, 7–12).

Kiireessä journalistit eivät kuitenkaan aina välttämättä kiinnitä lähteisiin ja niiden monipuolisuuteen riittävää huomiota, ja lähteitä saatetaan valita vaivattoman saatavuuden tai aikaisemman myönteisen kokemuksen pohjalta tai jopa sattumanvaraisesti (Kuutti 2017, 81–82). Lisäksi vaikka sitaatit lisäävät journalismi läpinäkyvyyttä, niitä käytetään usein niin, että vastuu sanotusta jätetään lähteille itselleen (emt., 80). Mediaa onkin kritisoitu siitä, että se on siteerannut kansalaisjärjestöjä tai poliitikkoja ilman riittävää tarkastelua sitaattien tarkkuudesta (Painter ym. 2020, 8–9).

Aiheesta on tehty tutkimusta aikeisemmin. Retrieverin (2020) tekemän selvityksen mukaan 2017–2020 suomalaisen median ilmastouutisoinnissa korostui politiikka ja poliitikot. Tiede ja tutkijat eivät näkyneet juurikaan, vaikka tiede on oleellinen osa ilmastojournalismia. Esimerkiksi Risto Kuneliuksen mukaan ilmastonmuutoksesta uutisoiminen on esimerkki siitä, kuinka perinteinen journalismi ja tiedejournalismi kohtaavat toisensa (Kunelius 2014, 70–71). Asiantuntijoiden näkemykset ovatkin tärkeitä, koska ne perustuvat tutkimukseen ja tieteelliseen tietoon. Nykyään kuitenkin tiedejournalismin merkitys ilmastonmuutoksen käsittelyssä on pienentynyt. Uutisten painotus liittyy yhä enemmän politiikkaan, talouteen ja sosiaalisiin seurauksiin (Schäfer 2015, 856–858).

Tavallisten ihmisten haastattelut voivat tuoda henkilökohtaisia näkökulmia ja korostaa ilmastonmuutoksen vaikutuksia arkielämään, mikä voi auttaa yleisöä ymmärtämään ilmiötä paremmin. Yleensä uutismediat pyrkivät tasapainottamaan asiantuntijoiden näkemyksiä ja tavallisten ihmisten kokemuksia ja mielipiteitä. Haluankin kiinnittää tutkielmassa huomiota siihen, pääsevätkö tavalliset ihmiset tarpeeksi ääneen vai onko ilmastonmuutoskeskustelu sysätty mediassa pelkästään poliitikoille, tutkijoille ja asiantuntijoille.

2.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Haluan keskittyä tutkimuksessani siihen, miten suomalainen media raportoi Euroopan helteistä kesän 2023 aikana. Merkityksellistä on myös ymmärtää, ketkä pääsevät jutuisia ääneen. Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten Euroopan helleuutiset esitettiin *Helsingin Sanomissa* kesällä 2023, kuinka katastrofikeskeisyys korostui ja kuka jutuisia pääsee ääneen. Tarkoitukseni on tuottaa tietoa suomalaisen median tuottamasta kuvasta ilmastonmuutoksesta, äärihelteistä ja katastrofikeskeisyydestä.

Tutkimuskysymykset:

- 1. Miten Euroopan helleaallot esitettiin Helsingin Sanomien uutisissa kesällä 2023 ja kuinka katastrofikeskeisyys korostui jutuissa?*
- 2. Kenelle annettiin ääni Euroopan helteitä koskevissa uutisissa?*

Ensimmäinen tutkimuskysymys pyrkii vastaamaan siihen, miten Euroopan äärihelteet esitetään suomalaisessa uutismediassa kesän 2023 aikana. Rajasin aineiston lähteeksi *Helsingin Sanomat*. Kirjallisuuskatsauksen perusteella alkuolettamukseni on, että helteiden esittämisessä korostuu katastrofikeskeisyys. Haluan pureutua siihen, miten nämä hellekatasstrofit esitetään.

Toiseen tutkimuskysymykseen oleellisesti kuuluu se, kuka tai keitä on käytetty uutislähteinä. Ääneen pääsemisellä tarkoitan tässä tutkimuksessa sitä, keitä juttuun on haasteltu tai kenen sanomisia toimittaja jutussa siteeraa. Kirjallisuuskatsauksen havaintojen perusteella näyttää siltä, että politiikka ja tutkijat korostuvat jutuissa eniten ja tavalliset ihmiset eivät pääse riittävässä määrin ääneen ilmastonmuutoskeskustelussa. Haluankin selvittää, pääsevätkö tavalliset kansalaiset ääneen riittävästi vai käytetäänkö jutuissa enemmän poliitikkoja ja tutkijoita. Haluan kiinnittää huomiota muihin mahdollisiin lähteisiin, kuten julkisuuden henkilöihin, järjestöihin tai yrityksiin. Tällä voidaan osoittaa mahdollisia puutteita moniäänisessä uutisoinnissa.

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia esityksiä kesän 2023 äärihelteistä esitetään ja kuka jutuissa pääsee ääneen. Luvussa 3.1 esittelen aineiston ja luvussa 3.2 menetelmän, jota käytin tutkielmassa. Tutkimusmenetelmänäni on laadullinen sisällönanalyysi.

3.1 Aineisto

Tutkielmani aineisto koostuu 17:sta *Helsingin Sanomien* uutisesta, jotka koskevat helteuutisointia Euroopassa kesällä 2023. Aineistoon on sisällytetty *Helsingin Sanomien* aiheita koskevia artikkeleita kolmen kuukauden aikavälillä 1.7.2023–30.9.2023. Kyseinen ajankohta valittiin, sillä tuolloin aiheesta uutisoitiin eniten. Aineisto rajattiin viime kesään, jotta aineisto olisi mahdollisimman ajankohtainen.

Aiheesta uutisoitiin laajasti myös muussa suomalaisessa mediassa, mutta rajasin aineistoni lähteeksi *Helsingin Sanomat*, koska se on Suomen suurilevikkisin sanomalehti. Media Audit Finlandin (2023) tekemän tutkimuksen mukaan *Helsingin Sanomien* kokonaistavoittavuus vuonna 2023 oli viikoittain keskimäärin 1 996 300 lukijaa. Lisäksi Media-alan tutkimussäätiön mukaan *Helsingin Sanomiin* luotetaan kaupallisista medioista eniten (2023, 46). *Helsingin Sanomat* tulee heti Yleisradion jälkeen vertailussa. Koska *Helsingin Sanomat* on kaupallinen media, sen voi kuitenkin olettaa eroavan jonkin verran Yleisradion uutisoinnista. Onkin hyvä pitää mielessä, että kaupallisella medially ja julkisella medially ei ole täysin samoja tehtäviä yhteiskunnassa (Appelgren ja Jönsson 2020, 2).

Retrieverin tekemän analyysin mukaan *Helsingin Sanomat* on myös kirjoittanut esimerkiksi vuosina 2017–2020 selkeästi enemmän ilmastoteemoista kuin mikään muu suomalainen media (2020). Lisäksi *Helsingin Sanomilla* oli nimitetty vuodeksi 2019 ilmastokirjeenvaihtaja. *Helsingin Sanomat* on edistyksellisiä erilaisissa kerrontatavoissa, mikä antaa oivallisen pohjan aineiston tarkastelulle.

Vaikka toki perinteisen printtimedian merkitys tiedonlähteenä on pienentynyt Pohjoismaissa, uutissivujen lukeminen on yhä suositumpaa (Harrie 2018, 54–55). Tarkastellessi tutkielmassani vain verkkouutisia, koska jo lähes neljännes suomalaisista seuraa uutisia vain verkosta (Media-alan tutkimussäätiö, 2023).

Ennen aineiston tarkentumista tutustuin ensin laajasti helleuutisointiin maailmalla ja pohdin, mitä juttuja yhdistää ja erottaa. Päädyin rajaamaan tutkielmani koskettamaan Euroopan helleuutisointia, koska Eurooppa on samaistuttavampi ja läheisempi analyysin kohde kuin esimerkiksi Aasia tai Etelä-Amerikka. Lisäksi helleuutisointia oli Euroopasta myös määrällisesti paljon enemmän kuin esimerkiksi Amerikasta tai Aasiasta. Eurooppa tuntui siis luonnolliselta rajaukselta tutkielmalleni.

Aineisto on kerätty *Helsingin Sanomien* verkkosivujen hakutoiminnon avulla. Käytin ensin hakusanoja ”helleaalto” ja ”Eurooppa”, mutta huomasin pian, että hakusana ”helleaalto” antaa laajemmat tulokset, myös Euroopan helteistä. Rajasin aikajaksoksi ensin kolmen kuukauden ajanjakson kesäkuun alusta elokuun loppuun, koska helleaallot ovat Euroopassa kesän ajan ilmiö. Kesäkuun ajalta äärihelleuutisia Euroopasta ei ollut lainkaan, joten siirsin kolmen kuukauden ajanjakson koskemaan aikaväliä 1.7.2023–30.9.2023. Syyskuussa helleuutisia oli enemmän kuin kesäkuussa.

Valitsin aineistoon vain uutiset eli jätin pois aineistosta mielipidekirjoitukset, lukijoiden kommentit ja kolumnit. Lisäksi valitsin ne uutiset, joissa uutisoidaan korkeista lämpötiloista Euroopassa eikä esimerkiksi yleisestä maapallon lämpötilasta. Kesän aikana ilmestyi nimittäin myös muita taustoittavia juttuja lämpöennätyksistä maailmalla, mutta ne eivät suoraan koskettaneet Eurooppaa, joten jätin ne tarkastelun ulkopuolelle. Toisaalta osassa aineiston uutisissa saatetaan lyhyesti sivuuta myös maailman helteitä, mutta niiden pääpaino on kuitenkin Euroopassa.

Vaikka jotkut uutiset oli merkitty ilmastonmuutos tai äärihelteet -aihetunnisteella, en valinnut juttuja, mikäli niissä ei käsitelty lämpötiloja suoranaisesti eli helle ei ollut juttujen kantava näkökulma. Esimerkiksi jätin aineistosta pois sellaiset uutiset, jotka liittyvät pääosin muihin sään ääri-ilmiöihin, kuten maastopaloihin ja kuivuuteen. Osa pois

rajatuista uutisista koski esimerkiksi Kreikan maastopaloja. Silti osassa jutuissa käsitelään toki myös maastopaloja, koska maastopalot ovat usein kuumien ja kuivien olosuhteiden seurausta, ja helteet ja maastopalot siis välttämättä linkittyvät toisiinsa. Jätin aineistosta pois myös merten lämpötilojen tarkastelun. Lopulta artikkeleita oli jäljellä 17.

Vaikka osa valituista jutuista on referoitu muista medioista tai ne olivat STT:n kirjoittamia, päätin sisällyttää ne aineistoon. Julkaisupäätös on näissäkin tapauksissa *Helsingin Sanomilla*, joten juttujen voi ajatella olevan osa *Helsingin Sanomien* ilmastojournalismia.

Aineistossa helleraportointia oli eri puolilta Eurooppaa, mutta pääpaino oli kuitenkin eteläisessä Euroopassa. Uutisia oli Ranskan, Italian, Kreikan, Espanjan ja Portugalin helteistä sekä helteiden seurauksista. Yksi uutinen koski myös Englantia ja helteen vaikutuksia jalkapallon MM-kisoihin. En kuitenkaan keskity tutkielmassani siihen, onko uutisoinnissa eroja eri maiden välillä. Keskityn lämpötilojen yleiseen uutisoimiseen eli tarkemmin siihen, miten suomalaisessa uutismediassa, *Helsingin Sanomissa*, uutisoidaan Euroopan helteitä.

3.2 Menetelmä

Ilmastojournalismia on tutkittu paljon kehysanalyysin keinoin, mutta tässä tutkielmassa käytän tutkimusmenetelmänä laadullista sisällönanalyysia, jossa tutkittavasta ilmiöstä yritetään saada kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 87). Lisäksi Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018, 87) kuvaavat kuinka ”sisällönanalyysin menetelmällä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti”. Tällaisia dokumentteja voi siis olla lähes mikä tahansa kirjoitetussa muodossa oleva materiaali (emt. 87), joihin kuuluivat tämän tutkielman tapauksessa verkkouutiset.

Sisällönanalyysi keskittyy erityisesti tekstin merkityksiin. Sisällönanalyysin avulla on siis luonnollista saada tietoa esimerkiksi siitä, miten ilmastonmuutosta esitettiin ja miten esitykset voidaan suhteuttaa laajempaan kokonaisuuteen. Laadullisessa tutkimuksessa hajanainen aineisto voidaan tiivistää selkeäksi kokonaisuudeksi, jonka avulla on mahdollista tehdä tutkittavasta ilmiöstä johtopäätöksiä (Puusa, Juuti ja Aaltio 2020, 68).

Haluankin etsiä tekstin merkityksiä sanallisesti (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 87), joten sisällönanalyysi valikoitui parhaaksi menetelmäksi tutkielmalleni. Menetelmän avulla voidaan analysoida sitä, miten Euroopan helleaallot esitettiin *Helsingin Sanomien* uutisissa kesällä 2023, ja kenelle annetaan ääni helleaaltoja koskevissa uutisissa.

Tarkoitukseni on luoda laadullinen analyysi siitä, miten ilmastonmuutos esitetään *Helsingin Sanomien* uutisissa sekä tekstin että kuvan tasolla. Kuvan ja tekstin yhdistäminen auttaa ymmärtämään laajemmin sitä, millaisia representaatioita ilmastonmuutoksesta ja äärihelteistä syntyy. Monimuotoinen analyysi kuvineen onkin tärkeää uutisten ymmärtämisessä. Janne Seppänen kertookin, kuinka pelkkä kuva kertoo meille vähän, mutta kun sitä tarkastellaan tekstin, otsikon ja kuvatekstien kanssa, se saa merkityksiä (Seppänen, 2005, 90–91). Eli kun teksti ja kuva yhdistyvät, ne luovat merkityksiä saman journalistisen kokonaisuuden sisällä. Tarkastelen siis tekstiä ja kuvaa sekä niiden välisiä suhteita. Kuvien analyysi ei kuitenkaan ole tutkielmani keskiössä, vaan haluan tutkia kuvaesityksiä tekstin kautta.

Tarkastelen tutkielmani aineistoa aineistolähtöisesti, jossa tutkimusaineistosta luodaan eräänlainen uusi teorettinen kokonaisuus (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 80–82). En siis perusta tarkastelua mihinkään ennalta määrättyyn teoriaan tai tieteelliseen viitekehykseen, toisin kuin teorialähtöisessä tarkastelussa on tapana. Tuomen ja Sarajärven mukaan aiempien havaintojen, tietojen tai teorioiden ei pitäisi vaikuttaa analyysiin (2018, 80), mutta silti aiemmat inhimilliset havainnot ja kokemukset ovat mahdollisia ohjaamaan analyysin tekoa tiedostamattomasti (Eskola ja Suoranta 1998, 16).

Käytän tutkielmassani sisällönanalyysia Puusan, Juutin ja Aaltion (2020, 144) esittelemien vaiheiden avulla. Ensiksi valitsen analyysin kohteen, tutkin aineistoa, tiivistän sen, ja luon kategorioita ja teemoja. Aineiston analyysissa hyödynnänkin teemoittelua, jossa jaan aineiston eri toistuvien aiheiden perusteella erilaisiin teemoihin (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 79).

Kun olin rajannut aineistoni aloin tutkia sitä. Poimin aineistosta huomioita tutkimuskysymykset mielessä. Kävin aineiston artikkelit läpi yksi kerrallaan, ja luin ne useaan

kertaan. Keräsin taulukkoon valitsemani uutiset otsikoineen, julkaisupäivineen ja linkkeineen. Lukiessani laitoin ylös erilaisia tapoja, joilla uutisissa kuvattiin ilmastonmuutosta. Poimin esimerkiksi tekstistä erilaisia kielikuvia ja metaforia sekä tarkastelin kuvien ja tekstin suhdetta. Analysoin myös sitä, keitä juttuun on haastateltu tai siteerattu. Analyysillä pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini siitä, miten jutuissa on esitetty ilmastonmuutos ja ketkä pääsevät jutuissa ääneen.

Lopulta teemoitin aineistot neljään eri kategoriaan sen perusteella, millaisia tapoja löysin artikkeleista äärihelteiden kuvaamiselle. Sarajärven ja Tuomen mukaan teemoittelussa kyse on aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan (2018, 78). Seuraavaksi luokittelin aineiston toiseen taulukkoon sen mukaan, ketkä pääsevät jutuissa ääneen. Tuomen ja Sarajärven mukaan luokittelu on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto (emt., 78). Luokittelussa siis aineistosta määritellään luokkia ja laskeaan, montako kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. (Emt., 78)

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä osiossa käyn läpi tutkielman analyysin ja tulokset. Analyysi on jaettu kahteen osaan tutkimuskysymysten mukaan.

Sisällönanalyysia hyödyntämällä analysoin aineistoa ja vastaan molempiin tutkimuskysymyksiin omissa luvuissaan. Ensimmäisessä luvussa 4.1 sain analyysini tuloksesi sen, että Euroopan hellekatastrofit esitettiin *Helsingin Sanomissa* viiden teeman kautta. Toisessa osiossa 4.2 keskityn taas enemmän siihen, kuka pääsee jutuissa ääneen. Tällöin tarkastelen niitä henkilöitä tai toimijoita, joita juttua varten oli haastateltu tai joiden sanomisia oli siteerattu. Tätä kuvaan Taulukossa 1. Lopulta osiossa 4.3 vastaan tutkimuskysymyksiini ja koostan analyysini yhteen.

4.1 Hellekatastrofien esittäminen Helsingin Sanomissa

Analyysissa tarkastelin *Helsingin Sanomien* uutisia, joissa kerrottiin Euroopan helteistä kesällä 2023. Aloitin lukemalla ensin aineiston läpi ja etsimällä mahdollisia tapoja, joilla äärihelteitä kuvataan jutuissa. Aineiston perusteella ilmastouutisten katastrofikeskeys on vahvasti läsnä myös helleuutisissa.

Sisällönanalyysimenetelmän avulla erottelin aineistostani yhteensä viisi eri äärihelteiden esitystapaa. Nämä tavat ovat vaikutusten korostaminen ja ihmisten kärsimys, dramatisointi ja kielen voimistelu, henkilökohtaiset kokemukset, asiantuntijoiden kommentit ja visuaalinen ilmaisu.

4.1.1 Vaikutusten korostaminen ja ihmisten kärsimys

Lähes kaikissa aineiston artikkeleissa pääpaino oli ilmastonmuutoksen ja äärihelteiden seurauksissa ja seurausten kuvaamisessa. Yleistyneet helleaallot kuvattiin melko poikkeuksellisina ja lämpötilojen seurauksia korostettiin, kuten erilaisia terveysongelmia ja ihmisten kärsimystä. Uutiset kuvaavat esimerkiksi fyysisiä vaikutuksia, kuten uupumusta ja nestehukkaa. Näiden voi ajatella tarjoavan konkreettisen kuvan helteiden vaarallisuudesta. Artikkeleissa kerrotaan myös, kuinka vanhukset ovat erityisen haavoittuvia helleaalloille, ja kuinka Italiassa helteet ovat aiheuttaneet merkittävää kuolleisuuden

kasvua, erityisesti vanhusten keskuudessa (HS 7.8.2023). Tämä korostaa helteiden inhimillistä vaikutusta ja niiden epätasaista vaikutusta eri väestöryhmiin.

Helteet vaikuttavat myös matkailuun. Uutisissa käsitellään sitä, kuinka moni suomalainen on joutunut muuttamaan matkasuunnitelmiaan kuumuuden vuoksi, ja jotkut kertovat harkitsevansa jatkossa matkustamista Etelä-Eurooppaan kesäaikaan (HS 23.7.2023). Tällaisissa kokemusvetoisissa jutuissa äänessä oli usein tavallinen kansalainen.

”Olemme pohtineet, että mitä järkeä maksaa siitä, että viettää viikon hotellissa tuskastellen kuumuutta. Tästä lähtien vietämme kesät Suomessa, sillä nämä helleaallot taitavat jäädä pysyväksi. Täällä todella huomaa ilmastomuutoksen vaikutukset.” (HS 23.7.2023).

Vaikutuksia kuvataan myös esimerkiksi urheiluun liittyen, kuten jalkapallon MM-kisoihin (HS 15.9.2023), ja Ranskan ympäriajoihin (HS 20.7.2023b). Tällöin äänessä ovat pääosin urheilijat ja yksityishenkilöt. Myös vaikutuksia talouteen esitettiin yhdessä uutisessa. Tämä uutinen oli myös ainoa, jossa kuului yrittäjän ääni. Etelä-Euroopan helteet ovat esimerkiksi heikentäneet satoja, mikä vaikuttaa elintarvikkeiden hintoihin myös Suomessa (HS 20.7.2023c).

”Jos tällaiset sään ääri-ilmiöt yleistyvät, sillä on vaikutuksia satotasoihin ja sillä voi olla vaikutusta ruoan hintaan pidemmälläkin aikavälillä.” (HS 20.7.2023b)

Myös vaikutuksia ympäristöön on nähtävissä artikkeleissa.

Jos maaperässä on paljon vettä, osa ilman ja auringon säteilyn energiasta menee veden haihduttamiseen. Jos siinä ei ole vettä se menee maanpinnan lämmittämiseen, mikä nostaa entisestään maanpinnan ja ilman lämpötilaa. (HS 19.7.2023)

Uutisartikkelit kuvaavat myös helteiden aiheuttamia laajoja metsäpaloja. Esimerkiksi Portugalissa ja Espanjassa helteet ovat auttaneet maastopalojen syntymistä ja

vaikeuttaneet sammutustöitä (HS 9.8.2023). Sisiliassa kuumuus taas helle aiheutti sähkökatkoja ja vesipulaa, joiden hallitsemiseksi viranomaiset pitivät kriisikokouksia (24.7.2023). Tämä korostaa, kuinka äärihelteet vaikuttavat negatiivisesti infrastruktuuriin ja yhteiskunnan toimintaan. Usein tällaisista seurauksista uutismedialle kertoo jokin virallinen taho tai tutkija.

Toisaalta joissakin jutuissa myös vähätellään helteitä tai niiden seurauksia ei oteta vakavasti. Usein huolettomuutta tai seurausten vähättelyä harjoittaa tavallinen kansalainen.

”Lämpöaallosta nauttii parhaiten, kun lisää punaviiniin viileää vettä rannan tuulessa aurinkovarjon alla. Turha mököttää tai kitua. Sää on mitä on, kiva kun ei palele yhtään.” (HS 23.7.2023)

Artikkeleissa ei ehdotettu toimintaehdotuksia ilmastonmuutokselle, mutta sen sijaan esitettiin paljon ehdotuksia seurausten lieventämiseen erityisesti silloin, kun kyse oli ihmiselle suoranaisesti aiheutuneesta tukalasta kuumuudesta.

Aurinkorannikolla asuva Hannu Jortikka kertoo vinkkinsä hirmu-helteistä kärsiville (HS 20.7.2023a)

Uutisissa esimerkiksi kehoitettiin laittamaan ”jäitä sukkahousuihin” (HS 20.7.2023b) tai pukeutumaan ”oikeaoppisesti” (HS 20.7.2023a) Sitaateissa ja lainauksissa konkreettisia toimia esittävät usein tavalliset kansalaiset.

Nokela kertoo, että heidän kotonaan on toimiva ilmastointi, josta on iso apu esimerkiksi öisin. Lisäksi hän käyttää veteen sekoitettavaa elektrolyytti-jauhetta, joka auttaa pitämään kehon nestetasapainoa yllä. (HS 15.7.2023)

Seurauksia kuvanneet artikkelit esittivät helleaallot epämieluisana ja katastrofaalisena tilana. Monen uutisten taustalla vaikutti tapahtumavetoisuus, jolloin jutussa esimerkiksi kerrottiin yleisesti helteiden vaikutuksista ympäristöön. Yllättävän monessa artikkelissa

kuitenkin korostui henkilövetoisuus eli helteitä kuvattiin ihmisten kärsimyksen kautta. Kaikissa uutisissa korostui ilmastonmuutoksen seuraukset.

4.1.2 Dramatisointi ja kielen voimistelu

Äärihelteitä esitettiin *Helsingin Sanomien* uutisissa esimerkiksi draamalla ja kielen voimistelulla. Ihmisiä kehoitetaan esimerkiksi varautumaan ”ankaraan lämpömyrskyyn” (HS 17.7.2023) Tämän tyylinen dramatisointi tulee usein ilmi jo heti jutun otsikosta.

”Kuolleiden lautturi” tuo Eurooppaan ennätyshelteet: ”Tämä ei ole normaalia” (HS 17.7.2023).

Aurinkorannikolla asuva Hannu Jortikka kertoo vinkkinsä hirmu-helteistä kärsiville (HS 20.7.2023a).

Otsikoissa korostuvat voimakkaat ilmaisut, kuten ”kuolleiden lautturi” ja ”hirmuhelle”. Lisäksi yhdessä uutisessa Ranskaa kehoitetaan varautumaan ”jopa kaikkien aikojen tappohelteisiin” (HS 18.8.2023). Näiden voi ajatella korostavan helleaaltojen katastrofiutta. Myös säätä kuvailevat ilmaisut ja adjektiivit, kuten ”äärimmäisen tukala” (HS 20.8.2023), ”piinaava helle” (HS 14.7.2023) ja ”brutaalin kuumat ja kosteat olosuhteet” (HS 15.9.2023) tulevat esille uutistekstistä.

Piinaava helle sai Kreikan viranomaiset perjantaina sulkemaan maan kaikei tunnetuimman nähtävyyden, Akropoliin kukkulan. (HS 14.7.2023)

Voimakkaat ilmaisut korostavat helteiden vakavuutta ja luovat mielikuvan hallitsemattomasta tilanteesta. Hallitsemattomuutta korostetaan myös erilaisilla metaforilla. Esimerkiksi Kharon-helleaaltoon viitataan ”kuolleiden lautturina”, joka viittaa kreikkalaiseen mytologiaan (HS 17.7.2023). Tämän voi ajatella luovan mielikuvan helteistä tuonpuoleisena voimana, johon ei kukaan voi vaikuttaa.

Uutisissa käytetään myös muita voimakkaita sanoja ja vertauksia. Esimerkiksi Daniil Medvedevin kommentti tenniskisoissa, ”Joku pelaaja tulee vielä kuolemaan”, luo välittömän kuvan hengenvaarasta ja korostaa tilanteen dramaattisuutta (HS 15.9.2023).

4.1.3 Henkilökohtaiset kokemukset

Äärihelteitä kuvataan myös henkilökohtaisten tarinoiden ja kokemusten kautta. 17 artikkelista yhteensä viidessä oli haastateltu tavallisia kansalaisia. Useisiin juttuihin on esimerkiksi haastateltu henkilöitä, jotka kertovat omista kokemuksistaan ja selviytymiskeinoistaan Euroopan lomamatkallaan (HS 23.7.2023). Perheiden, matkailijoiden tai paikallisten asukkaiden kertomukset tarjoavat syvemmän ymmärryksen siitä, miten helleaallot vaikuttavat arkielämään ja ihmisten päivittäiseen hyvinvointiin. Tämä tuo tarinan lähemmäksi lukijaa ja tekee ilmiöstä konkreettisemmän ja henkilökohtaisemman. Näin myös kokemuksellisuus ja samaistuttavuus vahvistuu.

”Olemme pohtineet, että mitä järkeä maksaa siitä, että viettää viikon hotellissa tuskastellen kuumuutta. Tästä lähtien vietämme kesät Suomessa, sillä nämä helleaallot taitavat jäädä pysyväksi. Täällä todella huomaa ilmastomuutoksen vaikutukset.” (HS 23.7.2023)

”Olen huomannut, että olen ollut väsyneempi. Jos en muista juoda, tulee heikko olo ja alkaa pyörryttämään. Hikoilen paljon ja suihkussa saa käydä useammin.” (HS 15.7.2023)

Haastateltavien sitaateilla juttuun luodaan useisiin tunteita. Myös tämän voidaan ajatella luovan representaatiota siitä, millaisena helleaallot ja ilmastomuutos nähdään. Sään ääri-ilmiöistä kertovien juttujen sävy on huolestunut ja varoittava. Tämä korostaa äärihelteiden mediaesitysten katastrofiutta.

Etelä-Eurooppa varautuu yli 40 asteen lämpötiloihin: Italiassa asuva Kaisa Nokela odottaa lähipäiviä ”kauhunsekaisin tuntein” (HS 15.7.2023)

Huomionarvoista jutuissa oli myös se, että kaikki tavalliset henkilöt, joiden ääni jutuissa kuului, olivat suomalaisia. Tällä pyritään todennäköisesti tuomaan globaali ilmiö lähemmäs suomalaista lukijakuntaa. Tämä on tärkeää, koska ilmasto-ongelmat saatetaan kokea Suomessa hyvin kaukaisina, sillä suuri osa sään ääri-ilmiöistä ei tapahdu Suomessa. Ilmastomuutos ei kosketakaan kaikkia tasapuolisesti, ja ihmisiä on vaikeaa saada

välittämään jostakin, mikä ei suoranaisesti vaikuta heihin (Dunwoody ja Konieczna 2013, 173). Tässä ratkaisuna voidaankin nähdä journalismi, joka pyrkii esimerkiksi ymmärtämään paikallisia asioita maailmanlaajuisesti ja maailmanlaajuisia ilmiöitä paikallisesti (Gess, 2012, 59) eli esimerkiksi kuvaamaan ilmastonmuutosta mahdollisimman paikallisesti. Tässä auttavat esimerkiksi ulkomailla matkustavat suomalaisturistit ja heidän kertomuksensa suosituista lomakohteista. He tuovat ilmiön lähemmäksi lukijaa.

4.1.4 Asiantuntijoiden kommentit

Aineiston artikkelihin oli haastateltu eniten erilaisia päättäjiä ja viranomaisia sekä tutkijoita ja asiantuntijoita. Tutkijat olivat edustettuina yhteensä kahdeksassa jutussa ja poliitikot yhteensä kuudessa jutussa. Tämä siis vahvistaa myös aikaisempaa tutkimusta, jonka mukaan ilmastojournalismissa eniten äänessä ovat tutkijat ja poliitikot (Retriever 2020).

Artikkeleissa hyödynnetään asiantuntijoiden lausuntoja ja tilastoja, jotka tuovat uskottavuutta ja tieteellistä painoarvoa kuvauksille. Esimerkiksi Italian terveysministeriön raportti "yli 40 asteen ennätyslämpötilat ovat aiheuttaneet odotettua enemmän kuolemia" (HS 7.8.2023) tuo esiin helteiden vakavat terveysvaikutukset ja luo äärihelteiden esittämiselle myös faktapohjaa. Asiantuntijoiden lausumilla verrataan äärihelteitä myös muihin katastrofeihin ja aikaisempiin lämpötiloihin, mikä korostaa entisestään poikkeuksellisuutta ja katastrofisuutta. Esimerkiksi ilmatieteenlaitoksen päivystävän meteorologin Nina Karusto kertoo helleaaltojen poikkeuksellisuudesta Euroopassa.

"Eteläeurooppalaisille 45 asteen ylittävät lämpötilat ovat poikkeuksellisia. Voin vain kuvitella, miten suomalainen pärjää sellaisissa" (HS 15.7.2023)

Artikkeleissa asiantuntijat, kuten meteorologit, terveysviranomaiset ja ympäristötutkijat, tarjoavat arvokasta tietoa ja syvällisiä analyyseja helteiden syistä, vaikutuksista ja mahdollisista tulevaisuuden skenaarioista. Tämä lähestymistapa ei ainoastaan vahvista uutisoinnin uskottavuutta, vaan myös valottaa yleisölle helteiden todelliset ja mitattavissa olevat seuraukset.

Maailman ilmatieteen järjestö WMO kertoi niin ikään tiistaina, ettei hengähdystaukoa helteistä ole lähipäivinä luvassa. (HS 19.7.2023)

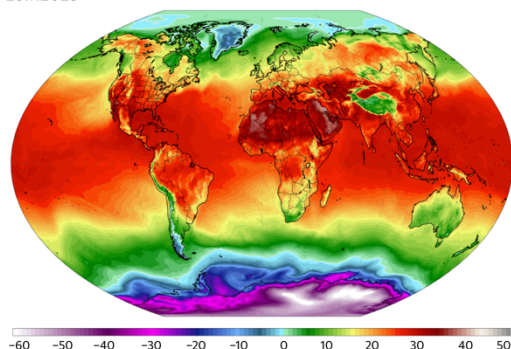
Keski-Portugalin Santaremissa lämpötila nousi maanantaina 46,4 asteeseen. Se on korkein Portugalissa tänä vuonna mitattu lämpötila. (HS 8.8.2023)

Tilastot, kuten ennätyselliset lämpötilat ja niiden vertailu aikaisempiin vuosiin, toimivat visuaalisina ja numeerisina todisteina helteiden poikkeuksellisuudesta ja vaikutuksen laajuudesta. Poikkeuksellisuutta kuvataan tekstin lisäksi kuvien, kuten punaisena hohtavien lämpökarttojen ja graafien avulla. Asiantuntijalausuntojen ja tilastojen käyttö ei ainoastaan rikasta uutisten sisältöä, vaan ne myös auttavat lukijoita ymmärtämään ilmastomuutoksen monimutkaisia ja abstrakteja konsepteja konkreettisella ja havainnollisella tavalla.

4.1.5 Visuaalinen ilmaisu

Jutuissa esitettiin äärihelteiden katastrofiutta myös kuvien avulla. Näissä kuvissa luonto ja paikat olivat enemmän keskiössä kuin yksittäiset ihmiset. Monessa uutisessa kärsimys kuvitettiin palavalla metsällä tai metsäpalojen sammuttamisena. Tähän syynä liittyy myös se, että äärihelteet ovat aiheuttaneet monet maastopalot, joita jutuissa myös si-
vuttiin. Myös kuvaavia graafeja ja lämpökarttoja näkyi monen uutisen mukana.

23.7.2023

Kuva 1. Päivän lämpötilaennuste 23.7.2023 (Karoliina Juntunen, Helsingin Sanomat. 20.7.2023.)

Toisaalta ihmisten poissaolo kuvissa ei ole aina ideaalia. Vaikka voimakkaan punaiset lämpökartat, auringon tai lämpömittarin kuvaaminen tuovat esiin kuumuuden negatiiviset puolet, ihmiset ovat kuitenkin suurilta osin poissuljettuja (ks. Kuva 1). Tällöin äärihelteet voidaan nähdä etäisinä ja abstrakteina. (O'Neill 2020, 12–13.)

Kuva 2. Kuvateksti: Mies suojasi itseään auringolta tiistaina Rooman Colosseumin lähistöllä Italiassa. (Guglielmo Mangiapane, Reuters. Helsingin Sanomat. 15.7.2023.)

Kuvat, joissa ihmiset näkyvät kärsimässä kuumuudesta, voivat vahvistaa helteen inhimillistä vaikutusta ja korostaa katastrofin henkilökohtaista puolta (O'Neill 2020, 12–13.). Ihmisiä kuvattiinkin esimerkiksi viilettelemässä varjossa tai suojaamalla itsensä suoralta auringonpaisteelta. Osassa aineiston uutisessa onnistuttiinkin hyvin havainnollistamaan kuumuuden tuottamaa tuskaa (ks. Kuva 2).

Jutuissa, joissa tavalliset ihmiset olivat esillä myös tekstin tasolla, esiintyi usein myös heidän kuvansa jutun yhteydessä. Kuvituksessa ei kuitenkaan aina tullut ilmi helteiden vakavuus (ks. Kuva 3).

Kuva 3. Kuvateksti: Ihmiset pakoilivat hellettä uima-altaalla Italian Torinossa (Ansa/Zuma Press, Helsingin Sanomat. 17.7.2023.)

Monen uutisen kuvan ja tekstin välillä oli ristiriita. *Helsingin Sanomat* esitti joissain tapauksissa äärimmäisen kuumuuden jopa nautittavana asiana, kuten auringossa

paistattelevia ihmisiä ja uima-altaalla pulikoivia suomalaisturisteja. Juttu saattoi esimerkiksi kertoa ”tappohelteistä”, mutta juttu oli kuvitettu ihmisillä, jotka nauttivat aurin-
gonpaisteesta puistossa (HS 18.8.2023). Toisessa jutussa puhuttiin puolestaan Kharon-
helleaallosta ”kuolleiden lautturina”, ja juttu oli kuvitettu nauravista nuorista uima-
altaalla (ks. Kuva 3). Monet suomalaisten kokemukset kovista helteistä oli kuvitettu iloi-
silla yhteiskuvilla (ks. Kuva 4). Tällöin on voi olla vaikeaa suhtautua vakavaan ilmiöön
aiheen vaativalla tavalla.

Kuva 4. Kuvateksti: Anna Vainikainen, Noel Antila ja Jarkko Antila lomailevat Kreetalla. (Anna Vainikaisen kotialbumi, Helsingin Sanomat. 19.7.2023.)

Aineiston pohjalta tehdyt havainnot eivät ole kuitenkaan poikkeuksellisia. Kuvien esittä-
mistä äärihelteiden yhteydessä on tutkittu, ja on huomattu, että helleaallot kuvataan
usein visuaalisesti ”hauskana auringossa” (O’Neill ym. 2020). Tässä on kuitenkin ongel-
mansa. Kun helleaallot kuvitellaan lämpimiksi päiviksi, ne voivat syrjäytyä epämukavasta
todellisuudesta (emt., 12–13.). Toisin sanoen helteet voidaan tällöin ymmärtää nautit-
tavina, vaikka todellisuudessa ne olisivat epämiellyttäviä. Helleaalloista ja ilmastosta
kertoviin mediakertomuksiin liittyvässä visuaalisessa kuvassa on kuitenkin selkeä on-
gelma, jos lomakuvia pidetään sopivina visuaalisina esityksinä uutisten helleaaltojen
haavoittuvuudesta ja jopa kuolemantapauksista (emt., 12–13.).

4.2 Ketkä pääsevät ääneen?

Aineistossa oli yhteensä 17 *Helsingin Sanomien* artikkelia. Uutisartikkeleissa annetaan
ääni laajalle joukolle toimijoita. Asiantuntijoiden, kuten meteorologien ja terveysviran-
omaisten, äännet ovat merkittäviä, sillä he tarjoavat tieteellistä tietoa ja analyysia

ilmaston tilanteesta. Urheilijat ja tavalliset kansalaiset, kuten matkailijat ja paikalliset asukkaat, tuovat esiin taas henkilökohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä helteiden vaikutuksista arkeen ja terveyteen. Poliittiset päättäjät ja viranomaiset, kuten Italian terveysministeriö, Italian terveysministeri Orazio Schillaci (HS 7.8.2023) ja Ranskan viranomaiset (18.8.2023), ovat myös äänessä. Kun uutiseen on haastateltu poliitikkoja, ministeriön edustajia tai viranomaisia, uutisen pääpaino on toimenpiteiden ja kriisinhallinnan kuvaamisessa.

Taulukko 1: Helsingin Sanomien käyttämät lähteet äärihelleuutisissa.

Kenen ääni kuuluu?	Määrä
Tutkija/asiantuntija	8
Poliitikko, ministeriön edustaja tai viranomainen	6
Yksityishenkilö	5
Järjestöt	2
Yritykset	1
Julkisuuden henkilö	1

17 artikkelissa yhteensä 5 jutussa oli haastateltavina tavallisia kansalaisia. Eniten äänessä olivat kuitenkin erilaiset päättäjät ja viranomaiset sekä tutkijat ja asiantuntijat. Helleaaltoja käsittelevissä jutuissa yllättävän vähän ääneen pääsi yritykset. Vain yhdessä jutussa oli haastateltu yrittäjää. Taulukko 1 ei kerro, miten paljon journalistit painottavat tietolähteitä uutisissa, mutta siitä saa hyvän kuvan siitä, millaiset tietolähteet ovat olleet aineistossani eniten läsnä.

Taulukon 1 pohjalta voi päätellä, ettei mielikuva pelkkien tutkijoiden ja poliitikkojen haastattelemisesta uutisjuttuihin pidä täysin paikkaansa. *Helsingin Sanomien* uutisissa kesän 2023 aikana myös tavalliset kansalaiset ovat päässeet suhteellisen hyvin ääneen.

Oli kuitenkin huomionarvoista, että lähes kaikissa jutuissa, joissa äänessä olivat tavalliset kansalaiset ei ollut mitään muita lähteitä. Tällöin uutisen näkökulma olikin enemmän Euroopan hellekokemuksissa. Toisaalta kuten erilaisissa katastrofiuutisissa myös helteuutisoinnissa voidaan pitää tärkeänä kokemuksia, joita tapahtumasta syntyy. Tämä luo ilmiöstä samaistuttavamman ja sen voidaan myös nähdä korostavan katastrofin vakavuutta. Suomalaisten näkökulmat, kuten suomalaisten meteorologian tai turistien haastattelu lisää tarttumapintaa. Vaikka aiheet käsittelevät pääosin Etelä-Euroopan helteitä, haastateltavien kautta jutuissa korostuu myös paikallisuus.

Yhteenkään aineiston uutiseen ei olla haastateltu lapsia tai nuoria. Niissä jutuissa, joissa tavalliset ihmiset olivat päässeet ääneen, ei kuulunut lasten tai nuorten ääniä vaan ai-
hetta katsottiin lähinnä aikuisen silmin.

4.3 Yhteenveto ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tässä tutkielmassa on analysoitu sitä, miten ilmastonmuutos ja äärihelteet esitetään *Helsingin Sanomien* jutuissa. Yhteenveto analyysien tuloksista tutkimuskysymyksittäin on seuraava:

1. Miten Euroopan helleaallot esitettiin *Helsingin Sanomien* uutisissa kesällä 2023, ja kuinka katastrofikeskeisyys näkyi jutuissa?

Kesän lämpötilaennätyksen esitettiin suomalaisessa uutismediassa ilmastojournalis-
mille hyvin tyypilliseen tapaan eli katastrofit keskiössä.

Sisällönanalyysimenetelmän tuloksena saatiin eroteltua aineistosta yhteensä viisi eri ää-
rihelteiden representaatiotapaa eli esitystapaa. Nämä tavat ovat vaikutusten korosta-
minen ja ihmisten kärsimys, dramatisointi ja kielen voimistelu, asiantuntijoiden kom-
mentit ja visuaalinen ilmaisu. Toisinaan kuvat ja tekstit eivät korostaneet ilmastonmuu-
toksen ja helteiden vakavuutta. Kuvissa tai tekstissä äärihelteet saatettiin esittää jopa
nautittavana asiana.

Pääosin *Helsingin Sanomat* olivat linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa eli kata-
strofius korostui jutuissa monella eri tavalla.

2. Kenelle annetaan ääni Euroopan helteitä koskevissa uutisissa?

Artikkeleissa ääni annettiin pääosin asiantuntijoille, tutkijoille ja poliitikoille. Kuitenkin jopa viidessä aineiston jutuissa tulivat ilmi tavallisten kansalaisten äänet. Tyypillisimmin asiantuntijat kertovat faktoja ja tavalliset ihmiset jakavat kokemuksia. Jutuissa oli siteerattu myös järjestöjä, yritystä ja julkisuuden henkilöä.

Tutkielman tuloksena oli, että helleuutisointi *Helsingin Sanomissa* oli melko moniäänistä. Tasapaino asiantuntijoiden ja tavallisten ihmisten välillä riippuu toisaalta uutisen luonteesta ja tavoitteesta. Kun uutisoidaan äärihelteiden syistä tai kestosta asiantuntijat ja tutkijat ovat pääosassa. Äärihelteiden vaikutuksista uutisoitaessa journalistit valitsevat useimmiten esitystavaksi tarinat ihmiskohtaloista. Tällöin ihmisten henkilökohtaiset tarinat voivat olla kerronnallisesti vaikuttavampia.

5 POHDINTA

Tämän tutkielman tarkoitus oli ymmärtää helleraportointia suomalaisessa uutismediassa, ja tarkastella sitä, kuka pääsee ääneen äärihelteistä puhuttaessa. Aineistona käytin 17 *Helsingin Sanomien* kirjoittamaa juttua ilmastonmuutoksesta Euroopassa. Käytin tutkimusmetodina laadullista sisällönanalyysia.

Tutkielmassa havaitsin, että äärihelteitä kuvattiin pääosin viiden teeman kautta, joita olivat vaikutusten korostaminen ja ihmisten kärsimys, dramatisointi ja kielen voimistelu, asiantuntijoiden kommentit ja visuaalinen ilmaisu. Tutkielman tulokset siis vahvistavat aiemman tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan ilmastonmuutosta esitetään mediassa usein katastrofinäkökulmasta (Gess 2012, 55). *Helsingin Sanomat* siis esittää äärihelteitä tyypillisesti ilmastojournalismin kaavassa, korostaen draamaa ja katastrofeja, mikä tukee teoreettisen viitekehyksen antamaa ymmärrystä aiheesta.

Aikaisemman tutkimuksen mukaan poliitikot ja tutkijat ovat usein ilmastojournalismissa äänessä (Retriever 2020). Tämä korostui myös tutkielmassani. *Helsingin Sanomien* helleuutisissa haastateltiin tai siteerattiin eniten tutkijoita ja asiantuntijoita. Toisena tulivat poliitikot ja erilaiset päättäjät. Kuitenkin aineistossani yllättävän moni tavallinen kansalainen pääsi ääneen. Siinä, missä asiantuntijat ja poliitikot antavat faktatietoa, ihmisten kokemukset tarjoavat lukijoille mahdollisuuden samaistua. Huomiot asiantuntijoiden sekä tavallisten ihmisten siteeraamisesta tai haastattelemisesta vahvistavat osittain kirjallisuuskatsauksen havaintoja. Kirjallisuuskatsauksen perusteella näytti siltä, että tavalliset ihmiset eivät pääse riittävässä määrin ääneen ilmastonmuutoskeskustelussa. *Helsingin Sanomien* helleuutisissa kuitenkin tavallisia ihmisiä oli haastateltu ja siteerattu melko paljon, joten uutisointia voi pitää suhteellisen moniäänisenä tältä osin.

Toisaalta moni yleistä helleuutisointia koskeva artikkeli rajautui aineistostani pois, koska niiden kantava näkökulma ei ollut helleraportointi Euroopassa vaan yleinen maailman tilanne. Näissä uutisissa oli yleisesti ottaen hyvin asiapitoinen sisältö sekä tutkija- ja poliitikkapainotteinen ote.

Joissain jutuissa äärihelteiden vakavuutta vähätellään tai helteet esitetään nautittavana asiana sekä kuvien että tekstin tasolla. Vaikka tiedämme, että ihmisiä ei ole tarkoitus pelotella kuvilla äärimmäisestä kuumuudesta (O'Neill ja Nicholson-Cole 2009) kuvat uima-altailla nauttivista ihmisistä eivät edistä helleaaltojen visuaalista kuvausta. Tämän takia olisi hyvä miettiä tulevaisuudessa, millaiset kuvat voivat auttaa meitä ymmärtämään äärihelteitä pelottelematta tai vähättelemättä liikaa. Tehokkaampien visuaalisten tapojen löytäminen viestinnässä ja kuumenevassa tulevaisuudessa ovat yhä tärkeämpiä äärihelteiden yleistymisen takia.

Mielenkiintoinen huomio oli myös se, että yhdessäkään jutussa ei siteerattu lapsia tai nuoria. Mielestäni nuorten haastattelemista voisi tutkia ilmastojournalismissa vielä enemmän, sillä ilmastonmuutos tulee todennäköisesti koskettamaan tulevia sukupolvia kaikista eniten.

Aineiston suhteellisen pieni määrä ja lyhyt tarkasteluajankohta ei tee tuloksista kuitenkaan yleistettäviä. Aineistossa oli vain *Helsingin Sanomien* uutisia, jotka käsittelivät lämpötilaennätyksiä, joten tulokset eivät anna kokonaisvaltaista kuvaa koko Suomen mediatalojen ilmastonmuutosuutisoinnista.

Jos helleaaltojen katastrofikeskeisyydestä haluaisi tehdä yleistettäviä tuloksia, aineistoa pitäisi kerätä myös muista medioista pidemmältä ajanjaksolta. Koska aineisto on kerätty kolmen kuukauden ajanjaksolta viime kesältä, tulokset ovat hyvin ajankohtaisia. Olisi kuitenkin mielenkiintoista tarkastella tulevatko samat asiat ilmi, jos aineistoa kerättäisiin pidemmältä aikaväliltä. Olisi myös mielenkiintoista tarkastella eri medioiden tai jopa maiden välisiä eroja ilmastouutisoinnissa.

Tutkielma herätti myös muita mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Jäin pohtimaan esimerkiksi sitä, millaista on ilmastojournalismi, joka ei ole keskittynyt katastrofinäkemyksen ympärille. Koska katastrofit ylittävät usein ilmastojournalismissa uutiskynnyksen, olisi mielestäni antoisaa pohtia, miten ilmastonmuutoksesta puhutaan silloin, kun aihe keskittyy ratkaisujen ja positiivisten ilmastouutisten ympärille. Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia helleuutisoinnin vaikutuksia lukijoiden subjektiivisiin ilmastokäsityksiin.

Laadullista tutkimusta on mahdotonta tehdä myös ilman, että tutkijan oma tausta ei vaikuttaisi asiaan. Tutkielman havainnot ja tulokset kuvaavat omia ajattelutapojani. Näiden puutteiden vallitessa tutkielma kuitenkin antaa suuntaa sille, miten ilmastonmuutoksesta uutisoitiin kesän 2023 aikana.

KIRJALLISUUS

Appelgren, Ester ja Anna Jönsson. 2020. "Engaging Citizens for Climate Change— Challenges for Journalism." *Digital Journalism*. 9. 1-18.

<https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1827965>

Dunwoody, Sharon ja Magda Konieczna. 2013. "The Role of Global Media in Telling the Climate Change Story." Teoksessa *Global media ethics: Problems and perspectives*, toimittanut Ward, S. J. A., 171–190 Chichester, West Sussex, U.K.: Wiley-Blackwell

Eide, Elisabeth ja Risto Kunelius. 2012. "Media Meets Climate: The Global Challenge for Journalism". Göteborg: Nordicom. Saatavilla <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1534757/FULLTEXT01.pdf>

Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 1998. Print.

Fenner, Daniel, Holtmann Achim, Krug Alexander ja Scherer Dieter. 2018. "Heat waves in Berlin and Potsdam, Germany – Long-term trends and comparison of heat wave definitions from 1893 to 2017". *International Journal of Climatology*. 2019. 39: 2422–2437. <https://doi.org/10.1002/joc.5962>

Forssell, Jarno ja Esa Laurila. *Hyvät mediasuhteet: myytit, todellisuus ja parhaat käytännöt*. Helsinki: WSOYpro, 2007. Print.

Gess, Harold. 2012. "Climate Change and the Possibility of 'Slow Journalism.'" *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, 33 (1): 54–65. <https://doi.org/10.1080/02560054.2011.636828>.

Harrie, Eva. 2018. *Newspapers in the Nordic Media Landscape 2017: Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden*. Göteborg: NORDICOM. Saatavilla: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/56222> Luettu 12.11.2023

Herlin, Catharina. 2023. "Heinäkuun helleaalto lisäsi kuolleisuutta Italiassa." *Helsingin Sanomat*, 7.8.2023. Luettu 15.10.2023. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009768555.html>

Hyde, Timothy ja Albarracín Dolores. 2023. "Record-breaking heat days disproportionately influence heat perceptions." *Scientific Reports* 13 (17011) <https://doi.org/10.1038/s41598-023-41317-9>

IPCC. 2018. "Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty." *Annex I: Glossary* toim. Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield. Cambridge, New York: Cambridge University Press. 541–562, [doi:10.1017/9781009157940.008](https://doi.org/10.1017/9781009157940.008)

Jill Hopke (2020) "Connecting Extreme Heat Events to Climate Change: Media Coverage of Heat Waves and Wildfires." *Environmental Communication* 14(4): 492-508. DOI: 10.1080/17524032.2019.1687537

Julkunen, Emmi ja STT. 2023. "Rajut helteet jatkuvat Euroopassa – mantereelle soutaa Manalan lautturi." *Ilta-Sanomat*, 17.7.2023. Luettu 6.10.2023. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000009725593.html>

Kansallinen mediatutkimus 2023. Tilastot. Luettu 21.10.2023. Saatavilla <https://mediauditfinland.fi/tilastot/>.

Koljonen, Kari. 2013. "Kriisi journalismissa." Väitöskirja, Tampereen yliopisto

Kunelius, Risto. 2019. "A Forced Opportunity: Climate Change and Journalism." *Journalism* 20 (1): 218–221. <https://doi.org/10.1177/1464884918807596>

Kunelius, Risto ja Elisabeth Eide. 2017. "The Problem: Climate Change, Politics and the Media." Teoksessa *Media and Global Climate Knowledge: Journalism and the IPCC*, 1–32. New York: Palgrave Macmillan US

Knuuttila, Tarja ja Aki Lehtinen. 2010. Johdanto: Representaatio – tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Teoksessa *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. toimittanut Tarja Knuuttila ja Aki Lehtinen s. 11. Helsinki: Gaudeamus.

Kunelius, Risto. 2014. "Climate Change Challenges: An Agenda for de-Centered Mediatization Research." *Mediatization of Communication*, 63–86. Berlin, Boston: DE GRUYTER.

Kuutti, Heikki. 2017. "Journalistisen työprosessin jäljillä". *Media & viestintä* 40 (3–4). Luettu 1.10.2023. Saatavilla <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/67783>

Lehtonen, Ilari ja Mika Rantanen. 2023. "Euroopan kesät kuumenevat" *Ilmastokatsaus*, 25 (8): 8–10. <https://doi.org/10.35614/ISSN-2341-6408-IK-2023-08-02>

Lyytimäki, Jari. 2020. "Ilmastonmuutos isosti otsikoissa – kirittääkö uutisointi kestävyysmurrokseen?" *Yhteiskuntapolitiikka*. 85 (2): 191–196. Luettu 9.11.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020040110035>

Lyytimäki, Jari, Hanna-Liisa Kangas, Erkki Mervaala ja Suvi Vikström. 2020. "Muted by a Crisis? COVID-19 and the Long-Term Evolution of Climate Change Newspaper Coverage." *Sustainability* (Basel, Switzerland) 12 (20): 8575 <https://doi.org/10.3390/su12208575>

Media-alan tutkimussäätiö (2023). Luettu 5.11.2023. https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads/Reuters_Uutismedia-verkossa-raportti_2023.pdf

NASA. 2023. "What Is Climate Change?" Luettu 15.11.2023. <https://climate.nasa.gov/what-is-climate-change/#:~:text=Global%20warming%20is%20the%20long,gas%20levels%20in%20Earth%27s%20atmosphere.>

North, Louise, ja Bainbridge Jason. 2010. "The Victorian Bushfires and Extreme Weather Events: Media Coverage, Crisis and Communication." *Media International Australia*, 137 (1): 67–70. <https://doi.org/10.1177/1329878X1013700108>

O'Neill, Saffron ja Sophie Nicholson-Cole. 2009. "'Fear Won't Do It': Promoting Positive Engagement With Climate Change Through Visual and Iconic Representations." *Science Communication*, 30(3): 355–379. <https://doi.org/10.1177/1075547008329201>

O'Neill, Saffron, Sylvia Hayes, Nadine Strauß, Marie-Noëlle Doutreix, Katharine Steentjes, Joshua Ettinger, Ned Westwood ja James Painter. 2022. "Visual Portrayals of Fun in the Sun Misrepresent Heatwave Risks in European Newspapers." *The Geographical Journal* 189 (1): 90–103 <https://doi.org/10.1111/geoj.12487>

Painter, James, Joshua Ettinger, Marie-Noëlle Doutreix, Nadine Strauß, Anke Wonneberger ja Peter Walton. 2021. "Is it climate change? coverage by online news sites of the 2019 european summer heatwaves in france, germany, the netherlands, and the UK." *Climatic Change*, 169(4) <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03222-w>

Pihkala, Panu. 2019. *Mieli maassa? ympäristötunteet*. Helsinki: Kirjapaja

Puusa, Anu, Pauli Juuti, and Iiris Aaltio. 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus.

Retrieverin julkisuusanalyysi. 2020. "Ilmastokeskustelu mediassa 2017–2020" Luettu 23.10.2023. <https://f.hubspotusercontent40.net/hubfs/8317147/Finland/Reports/Analyysi%20Ilmastokeskustelu%20mediassa.pdf>

Robertson, Claire, Nicolas Pröllochs, Kaoru Schwarzenegger, Philip Pärnamets, Jay Van Bavel ja Stefan Feuerriegel. 2023. "Negativity drives online news consumption." *Nature Human Behaviour*. 7 (5): 1–11 [10.1038/s41562-023-01538-4](https://doi.org/10.1038/s41562-023-01538-4).

Saavalainen, Heli. 2023. "Eurooppa lämpenee nyt nopeiten." *Helsingin Sanomat*, 30.11.2023. Luettu 10.12.2023. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009980200.html>

Sarajärvi, Anneli ja Jouni Tuomi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Schäfer, Mike. 2015. "Climate Change and the Media." *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 853–859. DOI:10.1016/B978-0-08-097086-8.91079-1

Schäfer, Mike ja James Painter. 2020. "Climate journalism in a changing media ecosystem: Assessing the production of climate change-related news around the world." *WIREs Climate Change* 12 (1). <https://doi.org/10.1002/wcc.675>

Seppänen, Janne. 2005. *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuivan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino

STT-AFP. 2023a. "YK: Kuluvasta vuodesta on tulossa mittaushistorian kuumiin." *Helsingin Sanomat*, 30.11.2023. Luettu 1.12.2023 <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000010027320.html>

STT-AFP. 2023b. "Meksikossa on kesäkuussa kuollut jo yli sata ihmistä kuumuuteen." *Helsingin Sanomat*, 30.6.2023. Luettu 20.11.2023. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009688793.html>

STT. 2023. "'Luhistuminen on alkanut' – Kuluvasta vuodesta tulossa todennäköisesti mittaushistorian kuumiin, sanoo EU:n ilmasto-palvelu." *Helsingin Sanomat*, 6.9.2023. Luettu 20.11.2023. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000009835744.html>

Uutismediakasvatus. 2020. *Pallo hallussa*. Luettu 20.11.2023. https://www.uutismediakasvatus.fi/wp-content/uploads/sites/4/2020/10/Pallo_hallussa.pdf

Van Dalen, Arjen ja Peter Van Aelst. 2014. "The Media as Political Agenda-Setters: Journalists' Perceptions of Media Power in Eight West European Countries." *West European Politics*, 37 (1): 42–64. <https://doi.org/10.1080/01402382.2013.814967>

WWF. Ei pvm. "Ilmastonmuutos." Luettu 29.10.2023. <https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>

Ylikoski, Matleena. 2023. "Journalismin moniäänisyyden mittaaminen: Moniäänisyysmittari - journalismin moniäänisyyttä mittaamassa ja kehittämässä -hanke 2021-2022: Loppuraportti ja suositukset." *Tampereen yliopisto*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2827-6>

Zeldin-O'Neill, Sophie. 2019. "'It's a crisis, not a change': the six Guardian language changes on climate matters." *The Guardian*, 16.10.2019. Luettu 24.10.2023. <https://www.theguardian.com/environment/2019/oct/16/guardian-language-changes-climate-environment>

LIITE 1. AINEISTO

Helsingin Sanomat 13.7.2023: *Lämpötila voi nousta Etelä-Euroopassa ja Luoteis-Afrikassa jopa yli 40 asteen.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009716718.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 15.7.2023a: *Akropolis suljettiin piinaavan helteen takia.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009721194.html> 15.7.2023 Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 15.7.2023b: *Etelä-Eurooppa varautuu yli 40 asteen lämpötiloihin: Italiassa asuva Kaisa Nokela odottaa lähipäiviä "kauhunsekaisin tuntein"* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009720138.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 17.7.2023: *"Kuolleiden lautturi" tuo Eurooppaan ennätyshelteet: "Tämä ei ole normaalia"* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009725581.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 19.7.2023a: *Etelä-Euroopan helleaallot voivat johtaa maaperän lämpenemisestä johtuvaan noidankehään* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009730422.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 19.7.2023b: *Lähes 40 asteen kuumuus pani suomalaisperheen lomasuunnitelmat uusiksi: "Keskitymme lasten viilentämiseen"* <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009727102.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 20.7.2023a: *Aurinkorannikolla asuva Hannu Jortikka kertoo vinkkinsä hirmuhelteistä kärsiville* <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009730951.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 20.7.2023b: *Jäitä sukkahousuihin – pyöräilijät torjuvat hellettä perinteisin keinoin* <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009731252.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 20.7.2023c: *Helle tappaa satoa Etelä-Euroopassa, arvioivat asiantuntijat – joidenkin elintarvikkeiden hinnat voivat nousta myös Suomessa*

<https://www.hs.fi/talous/art-2000009728515.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 23.7.2023: *”Tästä lähtien vietämme kesät Suomessa” – Lukijat kertovat kokemuksiaan Etelä-Euroopan helteissä*

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009735876.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 24.7.2023: *Helleaallossa kärvistelevässä Sisiliassa sähkökatkoja – viranomaiset pitivät kriisikokouksen*

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009739785.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 7.8.2023: *Heinäkuun helleaalto lisäsi kuolleisuutta Italiassa*

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009768555.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 8.8.2023: *Portugalin ja Espanjan ennätyshelteet jatkuvat, lämpöä yli 46 astetta*

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009771515.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 9.8.2023: *Pahimmat maastopalot saatu hallintaan, mutta ennätyshelteet jatkuvat*

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009773721.html> Luettu

20.11.2023

Helsingin Sanomat 18.8.2023: *Ranska varautuu viikonloppuna jopa kaikkien aikojen tappohelteisiin*

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009791812.html> Luettu

20.11.2023

Helsingin Sanomat 20.8.2023: *Äärimmäisen tukala helleaalto rantautumassa Länsi-Eurooppaan*

<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009795775.html> Luettu 20.11.2023

Helsingin Sanomat 15.9.2023: *Paahtava helle uhkaa taas MM-kisoja: ”Et voi pelata lämpökupolin alla samanlaista peliä kuin pelaisit talvella Liverpoolissa”*

Luettu 20.11.2023. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009856868.html>